

Скорик Т.В. (Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

У тезах розкрито соціально-психологічні проблеми людей літнього віку та необхідність зміни суспільної позиції щодо літніх людей як повноправних членів сучасного суспільства.

Skoryk T.V. (Chernihiv, Ukraine)

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF THE ELDERLY

The theses unfold social and psychological problems of the elderly and need to change public position concerning elderly as full members of modern society.

Аналіз нинішньої соціально-демографічної ситуації в Україні свідчить про глибоку демографічну кризу, що склалася внаслідок як соціально-економічних проблем країни, так і зниження рівня народжуваності та поширенням соціально значущих захворювань серед молоді та людей середнього віку. Сучасні дослідження наголошують на поступовому старінні народонаселення як планети в цілому, так і України, зокрема. У зв'язку з такими демографічними змінами особливої актуальності набуває питання підвищення уваги до проблем літніх людей, які стосуються не лише медичних, економічних, правових аспектів, а й перш за все соціально-психологічних.

Проблеми життєдіяльності в період похилого віку і старості досліджували Є. С. Авербух, Б.Г. Ананьєв, Д. Б. Бромлей, К. Вінтор, Е.Еріксон, І. Кон, Г. Край, О.В. Краснова, Р.С. Яцемірська та інші. Проте постала необхідність більш конструктивного підходу до створення науково обґрунтованих рекомендацій допомоги особам літнього віку у подоланні соціально-психологічних проблем, які виникають у літньому віці.

В нашій державі основними напрямками соціального захисту літніх людей є соціальне забезпечення та соціальна допомога. В їх завдання входить реалізація системи заходів, спрямованих на захист матеріального становища, надання грошової і матеріальної допомоги, зміцнення системи соціального обслуговування клієнтів, а також сукупність соціальних послуг,

які надаються громадянам похилого віку вдома та у спеціалізованих державних закладах і структурах, що діють за підтримки органів місцевого самоврядування.

Проте не всі проблеми можуть бути вирішені соціальними установами. Проблеми літніх людей досить різноманітні, їх спектр залежить як від об'єктивних, так і від суб'єктивних факторів, однак можна спробувати умовно об'єднати їх у кілька груп: проблеми матеріально-фінансового характеру; проблеми медико-соціальної реабілітації; проблеми соціального характеру та проблеми психологічного благополуччя.

Проблеми матеріально-фінансового благополуччя пов'язані, перш за все, із виходом на пенсію, і, відповідно, зменшенням прибутку. Особливо це стосується одиноких літніх людей, що не мають сім'ї, а отже і сторонньої матеріальної допомоги. Серед літніх людей спостерігається досить низька вірогідність працевлаштування, що також унеможливорює підвищення їх матеріального стану.

Проблеми медико-соціальної реабілітації пов'язані із загостренням низки захворювань та неможливістю задовольнити потреби у медичному обслуговуванні та ліках через матеріальні нестатки.

Проблеми соціального характеру спричинені втратою зв'язків із колективом, зменшенням соціальної ролі в сім'ї і суспільному житті, неможливістю знайти застосування своїм здібностям, невмінням зайняти свій вільний час.

До психологічних проблем можна віднести різке зменшення контактів літньої людини, яке може привести до повної самотності. Зменшення можливостей для спілкування пов'язано з тим, що людина «випадає» з трудового колективу, більше часу проводить вдома. У цей період йдуть з життя багато друзів, родичів і одноліток, що також звужує контакти, а поява нових друзів ускладнюється. Особливо ця проблема актуальна для літніх людей, що живуть окремо від своїх дорослих дітей. Період «після виходу на пенсію» сприймається як останній етап життя. Усвідомлення того, що попереду неминуче старіння, хвороби, повне або часткове

обмеження життєдіяльності, неминучість смерті призводить до різних ускладнень психологічного плану, причому рівень цих ускладнень залежить від суб'єктивних якостей особистості. Проте, як свідчать дослідження, навіть оптимістично налаштовані пенсіонери часто відчують самотність та недостатність уваги (62% серед опитаних, всього опитано 98 респондентів).

Ще однією із проблем цього віку є конфлікт між представниками різних вікових груп (ейджизм), приховане занепокоєння людей молодого і середнього віку, їх особистісну відразу і відчуття неприязні до людей, які старіють, страх немічності, смерті, хвороби. Ейджизм викликає стереотипізацію й дискримінацію людей похилого віку, зважаючи на їхні вікові характеристики.

В сучасному суспільстві розповсюджені такі стереотипні погляди стосовно людей літнього віку: усі старі схожі один на одного; люди старого віку соціально ізольовані; більшість з них має слабе здоров'я; звільнення з роботи породжує більше проблем для чоловіків, ніж для жінок; більшість старих людей ізольовані від своїх родин; розумові якості з віком погіршуються [1, 76].

Все це спричиняє глибокі моральні та психологічні зрушення, які впливають на фізичне та психічне самопочуття людей літнього віку. Багато людей у цей період переживають глибоку психологічну кризу і не здатні самостійно пристосуватися до змінених умов життєдіяльності.

Отже, існує нагальна необхідність зміни суспільної позиції, за якою наявність у суспільстві людей старшого віку розглядається як позитивний фактор. Сучасне розуміння старіння поєднує ідеї повноправної участі літніх і старих людей у житті суспільства, можливість активної життєдіяльності протягом всього життя, хоча характер цієї діяльності може бути іншим, ніж у роки трудової активності.

Література:

1. Винтор К. Старость в современном обществе: руководство по социальной геронтологии / К. Винтор. – М., 1994.- 236с.